

УДК 378.147

DOI: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-9

Л.В. ЛЕВІТИНА,

здобувач ступеня доктора філософії,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті проаналізовано дослідження та тенденції в різних літературних джерелах з метою виявлення нових теоретичних уявлень щодо сутності стратегічної компетентності, за допомогою яких ми можемо краще зрозуміти вимоги до стратегічної компетентності фахівців задля удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців. Установлено, що феномен «стратегічна компетентність» є складним і багатоаспектним явищем, тому визначення сутності цього феномена насамперед передбачає уточнення змісту такого спорідненого поняття, як «компетентність», на основі чого можливо розкрити й сутність поняття «стратегічна компетентність» особистості. З'ясовано, що компетентність у дослідженні розглядається як інтегративне особистісне утворення, яке об'єднує набуті знання, вміння, навички, досвід і особистісні властивості, що обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, які виникають в реальних життєвих і професійних ситуаціях. Аналіз наукової літератури засвідчив, що існує складність у визначенні стратегічної компетентності, оскільки вона може стосуватися як здатності виконувати завдання, так і того, як люди повинні поводитися, щоб реалізувати свою рольову позицію. На основі аналізу структури професійної компетентності зроблено висновок про те, що стратегічна компетентність є однією з важливих її структурних компонентів. Стратегічна компетентність існує у складі професійної компетентності фахівця будь-якого профілю і має бути задіяною тоді, коли виникає необхідність пошуку рішень реально існуючих або передбачуваних проблем у професійній діяльності. Встановлено, що доцільно врізняти стратегічну компетентність як окремий компонент професійної компетентності фахівця. Доведено, що стратегічна компетентність тісно пов'язана з вищою освітою та необхідними вимогами, які висуваються до випускників закладів вищої освіти. У процесі аналізу з'ясовано, що у змісті стандартів вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти різних спеціальностей враховано потребу формування стратегічної компетентності в майбутніх фахівців. Визначено, що високий рівень сформованості стратегічної компетентності фахівця забезпечує: вибір ефективної моделі професійної поведінки, яка має відповідати умовам професійної діяльності; планування та розробки фахівцем заходів щодо адаптації до умов професійної діяльності, включаючи зміни в організаційній культурі; визначення загальної мети професійної діяльності; виконання спланованих дій та операцій; реалізацію запланованої стратегії тощо.

Ключові слова: компетентність, стратегія, професійна компетентність, стратегічна компетентність, професійна підготовка.

Постановка проблеми. У сучасному професійному середовищі стандарти та очікування до працівників в організаціях радикально змінилися протягом останніх років. Власники, керівники й співробітники підприємств опинилися перед загрозою впливу ризиків зовнішнього середовища, таких як нестабільність економічної, фінансової, податкової, зовнішньо-економічної політики, непередбачувані дії органів державної влади, неочікувані зміни в міжнародній обстановці, стихійні явища, війна тощо. Для того, щоб продовжувати здійснювати професійну діяльність, персонал організації має ефективно обробляти інформацію, яка надходить, аналізувати її та використовувати для

прийняття рішень та розв'язання проблем. Ураховуючи це, ми доводимо важливість сформованості у фахівців стратегічної компетентності, яка поєднує «раціональність з інтуїцією для того, щоб забезпечити швидшу стратегічну реакцію, яка в кінцевому підсумку необхідна для того, щоб організації могли вижити в ці складні та турбулентні часи» [P.R. Sparrow, G.P. Hodgkinson, 2006, с. 4].

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням сутності поняття «компетентність» присвячено праці Дж. Буна (J. Boon), Д. Вінтертона (J. Winterton), Ф. Деламар-Ле Дейста (F. Delamare-Le Deist), П-Е. Елестрема (P-E. Elleström), Л. Зубкової, М. ван дер Клінка (M. van der Klink), С. Кравченка, О. Марущака, В. Мачуського, А. Морено (A. Moreno), О. Савченко, Е. Стрінгфеллоу (E. Stringfellow), Р. Тенч (R. Tench) та ін.

Проаналізувавши наукові джерела, констатуємо той факт, що останнім часом активізовано дослідження з проблеми сутності професійної компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей, зокрема такими авторами, як: В. Вишпольська (фахівець з міжнародних економічних відносин), М. Головань, В. Саюк, Л. Шовкун (викладач закладу вищої освіти), О. Гулай (інженер), О. Кміть (вчитель англійської мови початкової школи), І. Ковальчук (фахівець фармацевтичної галузі), А. Козак (майстер ресторанного обслуговування), І. Левинська, Н. Мась (психолог), С. Міщенко (викладач коледжу), К. Осадча (вчитель інформатики), Н. Перезвнюк (економіст), В. Тюріна (юрист), С. Москаленко (офіцер-прикордонник) та ін.

Різноманітні аспекти проблеми сутності, структури і процесу формування стратегічної компетентності досліджували Д. Дібекулу Алем (D. Dibekulu Alem), С. Боштіну-Брату (S. Boştinã-Bratu), Н. Волкова, А. Гілмор (A. Gilmore), О. Задорожна, М. Карпова, Р. Кастилло (R. Castillo), Т. Кириченко, О. Конотоп, О. Лебідь, Г. Масур, Л.-Л. Морар (L.-L. Morar), А. Негоеску (A. Negoescu), І. Олійник, К. Пасинчук, О. Писаревська, Т. Рідель, В. Рябоконь, П. Селін (P. Selin), П. Спероу (P. Sparrow), Р. Тенч (R. Tench), М. Топіч (M. Topić), Г. Ходжкінсон (G. Hodgkinson), В. Шаравара, О. Шереметев, Н. Щербань та ін.

Втім аналіз наукових досліджень з проблеми стратегічної компетентності як визначника професійної компетентності майбутнього фахівця свідчить про те, що це питання недостатньо висвітлене і потребує цілісного теоретичного вивчення.

Мета статті – проаналізувати дослідження та тенденції в різних літературних джерелах з метою виявлення нових теоретичних уявлень щодо сутності стратегічної компетентності, за допомогою яких можна краще зрозуміти вимоги до стратегічної компетентності фахівців задля вдосконалення їх професійної підготовки.

Вклад основного матеріалу. Ураховуючи актуальність дослідження, зазначимо, що одним із важливих визначників сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця є стратегічна компетентність.

Феномен «стратегічна компетентність» є складним і багатоаспектним явищем, тому визначення сутності цього феномена насамперед передбачає уточнення змісту такого спорідненого поняття, як «компетентність», на основі чого можливо розкрити й сутність поняття «стратегічна компетентність» особистості.

Проблема визначення поняття «компетентність». Констатуємо, що в літературі існує деяка плутанина і дебати щодо сутності поняття «компетентність». П-Е. Елестрем пояснює це тим, що неможливо сформулювати визначення, яке здатне врахувати й узгодити різні способи використання цього терміна [P-E. Elleström, 1997]. На думку Д. Вінтертона, Ф. Деламар-Ле Дейста, Е. Стрінгфеллоу, ця термінологічна плутанина часто відображає змішання різних понять і непослідовне використання термінів [J. Winterton, F. Delamare-Le Deist, E. Stringfellow, 2005, р. 12]. В. Мачуський з приводу цього зазначає, що компетентність має інтегративний, міждисциплінарний та надпредметний характер, оскільки є робочою дефініцією психології, педагогіки, соціології, філософії тощо [В.В. Мачуський, 2013, с. 483]. За твердженням Л. Зубкової, проблема однозначного тлумачення компетентності ускладнюється тим, що в англійській мові, де цей термін з'явився вперше, слово «competence» має декілька значень: 1) здатність, знання, компетентність; 2) компетенція, правомочність [Л.М. Зубкова, 2016, с. 24]. Незважаючи на те, що науковці констатують, що поняття «компетентність» не має чіткого визначення, ми погоджуємось з точкою зору Дж. Буна і М. ван дер Клінка, які стверджують, що компетентність є корисним терміном, що долає розрив між освітою та вимогами до *особистості фахівця* [J. Boon, M. van der Klink, 2002].

Констатуємо, що на сьогодні у науковій і навчальній літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «компетентність». Наприклад, О. Савченко систематизувала підходи, які визначають поняття «компетентність» через різні родові категорії, а саме: сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей; здібність; процес, спосіб; готовність; відповідність характеристик нормам, вимогам діяльності; цілісне утворення, що виконує функції; характеристика досвіду [О.В. Савченко, 2014]. В. Мачуський також засвідчує наявність різних підходів до визначення поняття «компетентність»: здатність, здібність; сукупність досвіду; певний набір умінь, навичок; сполука психічних якостей; ефективна модель дії [В.В. Мачуський, 2013, с. 484].

Детальний аналіз науково-педагогічної літератури дозволив С. Кравченку упорядкувати визначення поняття «компетентність»: навички, які дозволяють виконувати норми і правила життя; обізнаність, авторитетність у певній галузі; набір знань, умінь, навичок, здобутих у процесі навчання, які дозволяють вирішувати різноманітні проблеми та ситуації у життєдіяльності особистості; особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяють приймати ефективні рішення; складна інтегрована якість особистості, яка сприяє готовності виконувати певну діяльність; категорія, що визначає ставлення людини до певного виду діяльності, забезпечує її результативність, досягнення успіхів, здатність до самореалізації і самовдосконалення; здатність суб'єкта реалізовувати у діяльності ціннісні установки; загальні, ключові базові уміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові уявлення або опорні знання, вимоги суспільства до людини; готовність та здатність до виконання дій; індивідуальна характеристика ступеня відповідності вимогам професії; здатність особистості до виконання певного виду діяльності; коло питань, в яких особистість має певні повноваження, знання чи досвід; динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, різних способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність особистості успішно здійснювати професійну і подальшу навчальну діяльність; міра того, що людина може зробити у конкретно визначений час; спроможність людини до самореалізації тощо [С.О. Кравченко, 2017].

Пропонуємо ознайомитися з деякими визначеннями поняття «компетентність», які характеризують багатогранність цього поняття. Компетентність – це динамічне поєднання когнітивних та метакогнітивних умінь та навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових та практичних умінь і навичок, а також етичних цінностей [Tuning, 2023]; сукупність навичок і знань, якими володіє фахівець-практик, і які в поєднанні з особистими якостями забезпечують ефективну професійну поведінку [R. Tench, A. Moreno, 2005, p. 44]; інтегрована якість особистості, здатність продуктивно виконувати діяльність у певних соціально-значущих сферах, на основі здобутих знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень та цінностей [О.М. Марущак, 2016]. Аналіз визначень доводить, що в них відображено акцент на поєднанні різних складових компетентності. Також зазначимо, що зазвичай термін «компетентність» вживають стосовно осіб певного соціально-професійного статусу, характеризуючи міру відповідності їхніх знань і умінь реальному змісту, складності виконуваних ними професійних завдань.

Узагальнюючи вищевикладені трактування дефініцій, пропонуємо під компетентністю у нашому дослідженні розуміти інтегративне особистісне утворення, що об'єднує набуті знання, вміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих і професійних ситуаціях.

Стратегічна компетентність у наукових дослідженнях. Звернімося до визначень стратегічної компетентності, що подаються у науковій літературі.

Стратегічна компетентність, за визначенням О. Шереметєва, є здатністю підбирати і використовувати найбільш ефективні стратегії для вирішення різних комунікативних завдань і передбачає володіння такими загальними вміннями, як: складати план реалізації певного комунікативного завдання; виконувати цей план на рівні висловлювання; оцінювати ступінь досягнення комунікативного спілкування для вдосконалення комунікації у подальшому; вміння і готовність йти на ризик в ситуаціях спілкування для компенсації відсутніх знань або здібностей; використовувати ефективні загальні навчальні вміння; ставити уточнюючі запитання [О.М. Шереметєв, 2021].

На думку П. Спероу і Г. Ходжкінсон стратегічна компетентність є здатністю здобувати, зберігати, пригадувати, інтерпретувати та діяти на основі інформації, що стосується довгострокового виживання та добробуту [P. Sparrow, G. Hodgkinson, 2006, p. 5].

О. Писаревська вважає, що стратегічна компетентність є інтегративним феноменом і полягає у здатності людини адекватно використовувати набутий репертуар стратегій на основі засвоєних знань і вмінь [О.В. Писаревська, 2019].

Грунтовне, всебічне і глибоке визначення поняття «стратегічна компетентність» подають Н. Волкова, І. Олійник і М. Карпова, а саме: «особистісне інтегративне утворення, що є єдністю професійно значущих якостей, знань і вмінь, за допомогою яких фахівці формулюють стратегічну й тактичну мету діяльності, виявляють ціннісно-мотиваційне ставлення до стратегічних змін і гнучкість у поведінці залежно від факторів зовнішнього середовища, здійснюють адекватний вибір і реалізують стратегії залежно від ситуації, досягаючи при цьому результативності професійної діяльності» [N. Volkova, I. Oliinyuk, M. Karпова, 2023, p. 21].

Стратегічна компетентність є інтеграційним явищем і окреслює: здатність суб'єкта на основі здобутих знань та вмінь адекватно використовувати засвоєний репертуар стратегій; здатність особистості визначати мету своєї професійної і навчальної діяльності, планувати цю діяльність, для досягнення будь-якої мети, реалізовувати сплановані дії та оцінювати результат власної діяльності [О.В. Писаревська, 2020, с. 34].

Така різноманітність тлумачень залежить від того, що обрано дослідниками за основу, тому всі вони мають право на існування.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що існує складність у визначенні стратегічної компетентності, оскільки вона може стосуватися як здатності виконувати завдання, так і того, як люди повинні поводитися, щоб реалізувати свої рольові позиції.

Місце стратегічної компетентності в структурі професійної компетентності. Професійна компетентність є найважливішою характеристикою особистості та діяльності фахівця. Професійна компетентність визначає рівень обізнаності, авторитетності особистості, що дає їй змогу продуктивно розв'язувати різноманітні завдання, які виникають у професійній діяльності.

Ми підтримуємо точку зору Н. Перевознюка, який пропонує розглядати структуру професійної компетентності фахівця як сукупність ключових, загальногалузевих та предметних компетентностей особистості (що закладаються під час здобуття освіти і частково самоосвіти) та, власне, професійних компетентностей (що формуються на їх основі під час навчання у закладі вищої освіти і набувають подальшого розвитку безпосередньо у професійній діяльності) [Н.М. Перевознюк, 2012]. З огляду на це, професійна компетентність особистості є складною структурою, що інтегрує низку взаємозумовлених і взаємопов'язаних компонентів [В.І. Тернопільська, 2012], таких, як різні види компетентностей, а саме:

– діяльнісно-функціональна, соціально-культурологічна, теоретико-методологічна, інформаційно-технологічна, особистісно-мотиваційна [Н.М. Перевознюк, 2012];

– діяльнісна, особистісна, індивідуальна [І.М. Козловська, Я.М. Собко, О.О. Стечкєвич, О.М. Дубницька, Т.Д. Якимович, 2012];

– загальнонаукова, загальнокультурна, соціально-особистісна; загально-професійна (методологічна, навчально-методична, дослідницька, психолого-педагогічна), професійно-посадова (нормативно-правова, управлінська, адміністративно-організаційна, підприємницька, прогностична, контрольна, презентаційна, безпеки життєдіяльності) [М.С. Головань, 2013];

– загальнолюдська (загальнокультурна, моральна, політична, соціальна, інформаційна, комунікативна, етична, екологічна, валеологічна); загальнонаукова (методологічна, теоретична, методична, дослідницька); загальнопрофесійна (загальнофахова, економічна, технічна, правова); фахова компетентність (технологічна); функціональна компетентність (стратегічна, менеджерська, управління суб'єктами та об'єктами діяльності, виконавча); особистісна компетентність (мотиваційна, аутопсихологічна, регулятивна, адаптивна, навчальна) [І.М. Огороднічук, 2013];

– педагогічна, психологічна, україномовна, рефлексивна, дослідницька, конструктивно-проектувальна, організаційна, творча [О.В. Кміть, 2011].

Види компетентності, що входять до структури професійної компетентності та органічно в ній поєднуються, становлять основу особистісно-професійного зростання фахівців та їхнього професійного успіху [І.Б. Левинська, 2016, с. 31].

Розглянувши кілька варіантів побудови структури професійної компетентності, ми доходимо висновку, що стратегічна компетентність є однією з важливих її структурних компонентів. На факті того, що стратегічна компетентність є обов'язковою компонентою професійної компетентності фахівця, наголошують О. Лебідь, І. Огороднічук, О. Писаревська та ін. Тому очевидно, що в цьому сенсі стратегічна компетентність існує в складі професійної компетентності фахівця будь-якого профілю і «повинна бути задіяною тоді, коли виникає необхідність пошуку рішень реально існуючих або передбачуваних проблем» [О.М. Шереметев, 2021] в професійній діяльності. Отже, доцільно виділяти стратегічну компетентність як окремий компонент професійної компетентності.

Стратегічна компетентність і вища освіта. Стратегічна компетентність тісно пов'язана з вищою освітою та необхідними вимогами, які висуваються до випускників закладів вищої освіти. Тому аналіз стандартів вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти різних спеціальностей засвідчив врахування потреби формування стратегічної компетентності у майбутніх фахівців. Наведемо приклади:

– здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему (СК2); здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції (СК12); здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК13) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 08 Право, спеціальності 081 Право);

– здатність реалізовувати навчальні стратегії, що ґрунтуються на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень (К17); здатність забезпечити якість освіти і управління діяльністю закладу освіти відповідно до спеціалізації (К26) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка», спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями));

– здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту (СК6) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт);

– здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні аспекти формування ринку культури (СК20); здатність визначати стратегічні пріоритети та аналізувати особливості місцевих, регіональних, національних та глобальних стратегій соціокультурного розвитку (СК21) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 02 Культура та мистецтво, спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності);

– здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати (СК4); здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси (СК9); здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків (СК14) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 051 Економіка);

– здатність планувати свою діяльність та діяльність колективу з врахуванням цілей, обмежень та передбачуваних ризиків (ПР06); здатність передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціально-комунікаційних наук (ПР13); здатність планувати свою роботу та роботу колег, спрямовану як на генерування інформаційного контенту, так і створення медіапродукту, а також його промоцію (ПР16) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 06 Журналістика, спеціальність 061 Журналістика);

– здатність використовувати теоретичні положення маркетингу для інтерпретації та прогнозування явищ і процесів у маркетинговому середовищі (СК3); здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності (СК8); здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків (СК11); здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринково-

го суб'єкта в крос-функціональному розрізі (СК13) (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 07 Управління та адміністрування, спеціальність 075 Маркетинг).

Таким чином, високий рівень сформованості стратегічної компетентності фахівця забезпечує: вибір ефективної моделі професійної поведінки, яка має відповідати умовам професійної діяльності; планування та розробку фахівцем заходів щодо адаптації до умов професійної діяльності, включаючи зміни в організаційній культурі; визначення загальної мети професійної діяльності; виконання спланованих дій та операцій; реалізацію спланованої стратегії тощо [О.В. Лебідь, В.В. Шаравара, 2019, с. 305].

Висновки. Отже, розглянувши сутність понять «компетентність», «стратегія», «стратегічна компетентність», розкривши місце стратегічної компетентності в структурі професійної компетентності, а також проаналізувавши зміст стандартів вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти різних спеціальностей на предмет наявності у списку компетентностей тих видів компетентностей, які визначають зміст стратегічної компетентності, можемо зробити такі висновки:

– стратегічна компетентність є однією зі складових професійної компетентності, яка забезпечує пошук рішень реально існуючих або передбачуваних проблем;

– високий рівень сформованості стратегічної компетентності фахівця забезпечує вибір ефективної моделі професійної поведінки, яка має відповідати умовам професійної діяльності, планування та розробки фахівцем заходів щодо адаптації до умов професійної діяльності, включаючи зміни в організаційній культурі, а також визначення загальної мети професійної діяльності виконання спланованих дій та операцій; реалізацію спланованої стратегії тощо.

Отже, проведене дослідження підкреслює актуальність цього питання в умовах сьогодення та становить *перспективи подальшої роботи* з розкриття сутності та структури стратегічної компетентності керівника закладу дошкільної освіти.

Список використаної літератури

Головань, М.С. (2013). Зміст та структура професійної компетентності декана факультету вищого навчального закладу III–IV рівня акредитації. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди»*, 31, III (45), 66–74.

Зубкова, Л.М. (2016). Визначення сутності поняття «життєва компетентність» та її основних функцій. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2 (12), 24–29.

Кміть, О.В. (2011). Структура та зміст професійної компетентності вчителя англійської мови початкової школи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*, 92, 138–140.

Козловська, І.М., Собко, Я.М., Стечкевич, О.О., Дубницька, О.М., Якимович, Т.Д. (2012). Формування професійної компетентності майбутніх фахівців на основі інтегративного підходу: метод. рекомендації. Львів: Сполом.

Кравченко С.О. (2017). Науково-педагогічний аналіз понять «компетенція» та «компетентність». *Імідж сучасного педагога*, 8 (177), 41–47. doi: 10.33272/2522-9729-2017-8%20(177)-41-47

Лебідь, О.В., Шаравара, В.В. (2019). Тактично-стратегічна компетентність як складова професійної компетентності фахівця. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2 (18), 302–309. doi: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-38

Левинська, І.Б. (2016). Структура професійної компетентності майбутнього психолога: теоретичний зарубіжний досвід. *Наукові записки НАУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*, 188, 27–32.

Марушак, О.М. (2016). Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка*, 11, 97–108. Відновлено з https://library.zu.edu.ua/doc/creat_pedagog/11/2016_11.pdf

Мачуський, В.В. (2013). Визначення поняття «компетентність»: теоретичний аспект. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 17 (1), 483–490.

Огороднічук, І.А. (2013). Особливості формування компетентності майбутніх інженерів. *Наука і освіта*, 1–2, 193–197.

Перевознюк, Н.М. (2012). Професійна компетентність економіста: сутність і структура. *Наука і освіта*, 1, 41–46.

Писаревська, О.В. (2020). Проблема формування стратегічної компетентності майбутніх юристів-міжнародників в університетах Франції як об'єкт теоретичного аналізу. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII (91), 227, 33–36. doi: 10.31174/SEND-PP2020-227VIII91-07

Савченко, О.В. (2015). Проблема визначення поняття «компетентність». *Матер. І Між-нар. наук.-практ. інтернет-конф. «Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології»* (с. 121–125). Луцьк: Вежа-Друк.

Тернопільська, В.І. (2012). Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*, 9, 208–213.

Шереметев, О.М. (2021). Місце стратегічної компетентності в структурі комунікативної компетентності старшокласників. *Магістерські студії*, 21, 116–118.

Boon, J. and van der Klink, M. (2002). Competencies: The triumph of a fuzzy concept. *Proceedings of Academy of Human Resource Development Annual Conference* (с. 327–334). Honolulu: HA.

Elleström, P.-E. (1997). The many meanings of occupational competence and qualification, *Journal of European Industrial Training*, 21 (6 / 7), 266–273.

Sparrow, P.R., Hodgkinson, G.P. (2006). What is strategic competence and does it matter? Exposition of the concept and a research agenda. *CAHRS Working Paper Series*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/5131728.pdf>

Tench, R., Moreno, A. (2015). Mapping communication management competencies for European practitioners: ECOPSI an EU study. *Journal of Communication Management*, 29 (1), 39–61. doi: 10.1108/JCOM-11-2013-0078

Tench, R., Topić, M. (2018). Strategic competencies. R.L. Heath, W. Johansen (Ed.), *The International Encyclopedia of Strategic Communication* (pp. 1–14). Hoboken: Wiley-Blackwell, doi: 10.1002/9781119010722.iesc0175

Tuning. Educational Structures in Europe. (2023). Retrieved from <https://www.unideusto.org/tuningeu/competences/>

Volkova, N., Oliiynyk, I., Karpova, M. (2023). Strategic competence as a guarantee of professional activity of a modern IT specialist. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 1 (25), 17–25. doi: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-2

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F., Stringfellow, E. (2005). *Typology of knowledge, skills and competences: Clarification of the concept and prototype*. Thessaloniki, Greece: CEDEFOP.

References

Boon, J. and van der Klink, M. (2002). Competencies: The triumph of a fuzzy concept. *Proc. of Academy of Human Resource Development Annual Conference*. Honolulu, HA, pp. 327–334.

Elleström, P.-E. (1997). The many meanings of occupational competence and qualification. *Journal of European Industrial Training*, no. 21 (6 / 7), p. 266–273.

Holovan, M.S. *Zmist ta struktura profesiinnoi kompetentnosti dekana fakultetu vyshchoho navchalnogo zakladu III-IV rivnia akredytatsii* [Content and structure of professional competence of a faculty dean of a higher education institution of III–IV accreditation level]. *Humanitarnii visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmelnyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Hryhoriia Skovorody"* [The Journal of Humanities of the SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»: collection of scientific works], 2013, no. 31, vol. III (45), pp. 66–74. (In Ukrainian).

Kmit, O.V. *Struktura ta zmist profesiinnoi kompetentnosti vchytelia anhliiskoi movy pochatkovoï shkoly* [Structure and content of primary school English teacher's professional competence]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka* [Bulletin of T.G. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University], 2011, no. 92, pp. 138–140. (In Ukrainian).

Kozlovska, I.M., Sobko, Ya.M., Stechkevych, O.O., Dubnytska, O.M., Yakymovych, T.D. (2012). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv na osnovi intehratyvnoho pidkholodu* [Formation of professional competence of future specialists on the basis of integrative approach]. Lviv, Spolom Publ., 64 p. (In Ukrainian).

Kravchenko, S.O. Scientific and pedagogical analysis of the concepts of “competency” and “competence”. *Image of the Modern Pedagogue*, 2017, no. 8 (177), pp. 41–47. doi: 10.33272/2522-9729-2017-8%20(177)-41-47

Lebid, O.V., Sharavara, V.V. Tactical and strategic competence as a component of professional competence of a specialist. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: “Pedagogy and Psychology”*, 2019, no. 2 (18), pp. 302–309. doi: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-38 (In Ukrainian).

Levyńska, I.B. (2016). Struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnoho psykhologa: teoretychnyi zarubizhnyi dosvid [The structure of professional competence of psychologists: a foreign theoretical experience]. *NaUKMA Research Papers: Pedagogical, Psychological Sciences and Social Work*, vol. 188, pp. 27–32. (In Ukrainian).

Machuskyi, V.V. The definition of «competence»: a theoretical aspect. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 2013, issue 17, vol. 1, pp. 483–490. (In Ukrainian).

Marushchak, O.M. Poniattia kompetentnosti u pedahohichnii diialnosti [The concept of competence in the pedagogical activity]. *Creative Pedagogy*, 2016, no. 11, pp. 97–108. Available at: https://library.zu.edu.ua/doc/creat_pedagog/11/2016_11.pdf (Accessed 12 October 2023). (In Ukrainian).

Ohorodnichuk, I.A. Osoblyvosti formuvannia kompetentnosti maibutnikh inzheneriv [Peculiarities of forming the competence in future engineers]. *Science and Education*, 2013, no. 1–2, pp. 193–197. (In Ukrainian).

Perevozniuk, N.M. Profesiina kompetentnist ekonomista: sutnist i struktura [Professional competence of an economist: essence and structure]. *Science and Education*, 2012, no. 1, pp. 41–46. (In Ukrainian).

Pysarevska, O.V. Problem of forming the strategic competence of future international lawyers at French universities as an object of theoretical analysis. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2020, vol. VIII (91), issue 227, pp. 33–36. doi: 10.31174/SEND-PP2020-227VIII91-07 (In Ukrainian).

Savchenko, O.V. (2014). Problema vyznachennia poniattia “kompetentnist” [The problem of defining the “competence” concept]. *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii “Osobystist i suspilstvo: metodolohiia ta praktyka suchasnoi psykholohii”* [Proc. Scien. and Pract. Conf. “Personality and Society: Methodology and Practice of Modern Psychology”]. Lutsk, pp. 121–125. (In Ukrainian).

Sheremetiev, O.M. Mistse stratehichnoi kompetentnosti v strukturi komunikatyvnoi kompetentnosti starshoklasnykiv [The place of strategic competence in the structure of high school students’ communicative competence]. *Master Studios*, 2021, no. 21, pp. 116–118. (In Ukrainian).

Sparrow, P.R., Hodgkinson, G.P. (2006). What is strategic competence and does it matter? Exposition of the concept and a research agenda. *CAHRS Working Paper Series*. Available at: <http://core.ac.uk/download/pdf/5131728.pdf> (Accessed 12 October 2023).

Tench, R., Moreno, A. Mapping communication management competencies for European practitioners: ECOPSI an EU study. *Journal of Communication Management*, 2015, no. 29 (1), pp. 39–61. doi: 10.1108/JCOM-11-2013-0078

Tench, R., Topić, M. (2018). *Strategic competencies*. Heath, R.L., Johansen, W. (Ed.) *The International Encyclopedia of Strategic Communication*. Hoboken, US, Wiley-Blackwell, pp. 1–14. doi: 10.1002/9781119010722.iesc0175

Ternopolskaya, V.I. The structure of professional competence of future specialist. *Scientific Bulletin Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy*, 2012, no. 9, pp. 208–213. (In Ukrainian).

Tuning. Educational Structures in Europe. (2023). Available at: <https://www.unideusto.org/tuningeu/competences/> (Accessed 12 October 2023)

Volkova, N., Oliinyk, I., Karpova, M. Strategic competence as a guarantee of professional activity of a modern IT specialist. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: “Pedagogy and Psychology”*, 2023, no. 1 (25), pp. 17–25. doi: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-2

Winterton, J., Delamare-Le Deist, F., Stringfellow, E. (2005). Typology of knowledge, skills and competences: Clarification of the concept and prototype. Thessaloniki, Greece, CEDEFOP, 131 p.

Zubkova, L.M. Defining the essence of the concept of «life competence» and its main functions. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Pedagogika i psykholohiia* [Bulletin of Alfred Nobel University of Dnipro. Series "Pedagogy and Psychology"], 2016, no. 2 (12), pp. 24–29. (In Ukrainian).

STRATEGIC COMPETENCE AS A DETERMINANT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A FUTURE SPECIALIST

Levitina Lina, PhD student, Alfred Nobel University, Dnipro.

E-mail: llevitinat@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2912-2629

DOI: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-9

Keywords: *competence, strategy, professional competence, strategic competence, professional training.*

The article analyses the research and trends in various literary sources with the aim of identifying new theoretical concepts regarding the essence of strategic competence, with the help of which we can better understand the requirements for strategic competence of specialists to improve the professional training of future specialists. It has been established that the phenomenon of "strategic competence" is a complex and multidimensional phenomenon, so defining the essence of this phenomenon primarily involves clarifying the content of such a related concept as "competence", on the basis of which it is possible to reveal the essence of the concept of "strategic competence" of a person. Competence in the study is considered as an integrative personal formation that combines the acquired knowledge, skills, abilities, experience and personal characteristics that determine the desire, ability and willingness to solve problems and tasks that arise in real life and professional situations. The analysis of the scientific literature has shown that there is a difficulty in defining strategic competence, as it can refer to both the ability to perform tasks and the way people should behave to fulfil their role. Based on the analysis of the structure of professional competence, we conclude that strategic competence is one of its important structural components. Strategic competence exists as part of the professional competence of a specialist of any profile, and should be used when there is a need to find solutions to real or foreseeable problems in professional activities. It is established that it is advisable to distinguish strategic competence as a separate component of professional competence. It is proved that strategic competence is closely related to higher education and the necessary requirements for graduates of higher education institutions. In the course of the analysis, it is found out that the content of the standards of higher education of Ukraine of the first (bachelor's) level of higher education in various specialties takes into account the need to form strategic competence in future specialists. It is determined that a high level of formation of a specialist's strategic competence ensures the choice of an effective model of professional behaviour that should meet the conditions of professional activity; planning and development by a specialist of measures to adapt to the conditions of professional activity, including changes in organizational culture; determination of the overall goal of professional activity; implementation of planned actions and operations; implementation of the planned strategy, etc. It is concluded that strategic competence is one of the components of professional competence, which provides solutions to real or foreseeable problems; this high level of formation of the strategic competence of a specialist ensures the choice of an effective model of professional behaviour that should meet the conditions of professional activity; planning and development by a specialist of measures to adapt to the conditions of professional activity, including changes in organizational culture; determination of the overall goal of professional activity; performance of planned actions and operations; implementation of the planned strategy, etc. The conducted research emphasizes the relevance of this issue in today's conditions and provides prospects for further work on disclosing the essence and structure of the strategic competence of the head of a preschool education institution.

Одержано 04.09.2023.